

14. Тохова Е.А. Зарубежный опыт социально-правового контроля за лицами, освобожденными из исправительных учреждений // Пробелы в российском законодательстве. – 2009. – Вып. № 1. – С. 198–201.

15. Лелюх В.Ф. Современные виды (формы) контроля над деятельностью исправительных учреждений в период реформирования уголовно-исполнительной системы России / В.Ф. Лелюх // Вестник Кемеровского гос. ун-та. – 2012. – № 3. – С. 317–325.

16. Бочаров А.Я. Привлечение волонтеров как один из способов оптимизации профессиональной деятельности психологов уголовно-исполнительной системы // Преступление, наказание, исправление» (к 20-летию принятия Конституции РФ): сборник тез. выступлений участников мероприятий междунар. пенитенциар. форума (Рязань, 5–6 декабря 2013 г.). – Рязань : Акад. ФСИН России, 2013. – С. 161–163.

17. Сморгунова А.Л. Стратегии контроля над преступностью в США и Великобритании: приватизация тюрем / А.Л. Сморгунова // Известия Российск. гос. педагогич. ун-та им. А.И. Герцена. – 2007. – № 46. – Т. 9. – С. 149–158.

18. Закревская Ю.М. Правовой режим денег и денежных средств осужденных в местах лишения свободы в России и Германии / Ю.М. Закревская // Вестник Томского гос. ун-та. – 2012. – № 4. – С. 36–42.

УДК 343.3/7:796.03(043)

ОБ'ЄКТ ПІДКУПУ УЧАСНИКІВ ТА ОРГАНІЗАТОРІВ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

AN OBJECT OF BRIBERY AMONG PARTICIPANTS AND ORGANIZERS OF CONTESTS

Петренко О.І.,

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Донецького юридичного інституту МВС України*

Статтю присвячено визначенню родового та безпосереднього об'єкта підкупу учасників та організаторів спортивних змагань. Автором доведено, що основним безпосереднім об'єктом цього складу злочину є суспільні відносини, які забезпечують заснований на законі порядок службової та професійної діяльності осіб, які займаються розвитком фізичної культури та спорту в країні.

Ключові слова: фізична культура, спорт, кримінально-правові відносини, склад злочину, об'єкт злочину.

Статья посвящена определению родового и непосредственного объекта подкупа участников и организаторов спортивных соревнований. Автором доказано, что основным непосредственным объектом этого преступления являются общественные отношения, обеспечивающие основанный на законе порядок служебной и профессиональной деятельности лиц, занимающихся развитием физической культуры и спорта в стране.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, уголовно-правовые отношения, состав преступления, объект преступления.

The article is devoted to the determination of the tribal and the direct object of bribery participants and organizers of sporting events. The author proved that the direct object of the main elements of the crime are the social relations that ensure the order based on the law of service and professional activities of persons engaged in the development of physical culture and sports in the country.

Key words: physical education, sports, criminal relationships offense object of crime.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань сучасної держави є формування здорової нації шляхом підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення. Не є несподіваною теза про те, що саме фізична культура та спорт покликані сприяти розвитку та зміцненню вказаних цінностей. За інерцією, яка бере свій початок з радянського періоду української державності, сферу фізичної культури та спорту вважають такою, що позбавлена злочинного втручання, ніби «недоторканою». Вказаний підхід з боку держави породжує відсутність належної уваги правоохоронних органів до стану правопорядку в ній, що призвело сьогодні до появи численної кількості суспільно-небезпечних проявів. Найбільше занепокоєння викликає високий рівень корупції, яка, окрім названих причин, обумовлена набутою за

часи незалежності комерційною складовою фізичної культури та спорту.

У попередніх наукових працях нами зазначалося, що існує достатня кількість підстав для криміналізації такого злочину, як «Підкуп учасників та організаторів спортивних змагань», зокрема зазначене явище має доволі високий рівень (характер і ступінь) суспільної небезпечності, існує в умовах, які неможливо усунути без застосування кримінальної відповідальності та є суттєвим порушенням прав людини й суспільної моралі.

Стан дослідження. Слід зазначити, що ефективність застосування статті КК України в майбутньому залежить від чіткого усвідомлення складу злочину, зокрема його об'єкта. Також, слід відмітити, що цільового кримінально-правового дослідження проблем встановлення об'єкта цього складу злочи-

ну в Україні не проводилося. Зазначену та суміжні проблеми розглядали у своїх працях вітчизняні та зарубіжні учені: Б.В. Волженкін, Н.А. Лопашенко, С.В. Кузьмін, В.Я. Тацій, В. К. Глістін, Ю.Г. Ткаченко, М.Й. Коржанський, М.І. Мельник, А.А. Задорожний, Т.І. Слуцька та багато інших дослідників.

Метою цієї статті є комплексне дослідження об'єкта підкупу учасників та організаторів спортивних змагань та вироблення на цій основі пропозицій щодо формулювання норм вказаної статті.

Виклад основного матеріалу. Передусім слід звернути увагу на те, що проблемою визначення родового та безпосереднього об'єкта підкупу організаторів та учасників змагань достатньо серйозно займалася низка провідних науковців країн колишнього СРСР, зокрема Росії та Білорусії. Основною причиною такого інтересу до вказаної проблеми є присутність у кримінальних кодексах вказаних країн окремої статті, що передбачає відповідальність за таке діяння та прагнення окремих науковців до її вдосконалення [1; 2]. При цьому, останні не демонструють однамітності у поглядах щодо визначення цього елемента складу злочину. Зокрема, існують розходження в думках щодо визначення його родового об'єкта.

Так, деякі з них вважають вказаний злочин таким, що посягає на суспільні відносини у сфері економічної (господарської) діяльності. Тобто, на їх думку, родовим об'єктом цього злочину мають бути суспільні відносини у вказаній сфері [3, с. 108; 4, с. 163].

Не погоджується з таким підходом С.В. Кузьмін, вказуючи, що даний злочин помилково включений до розділу «Злочини у сфері економічної діяльності та повинен бути розташований в розділі «Злочини проти службової та професійної діяльності» [5, с. 70].

Вказана точка зору, на нашу думку, є цілком виправданою, про що свідчить проведений нами системно-структурний аналіз суспільних відносин у сфері фізичної культури та спорту.

Загальноновизнаним в теорії кримінального права є те, що структурними елементами суспільних відносин є суб'єкти (носії) відносин, предмет, з приводу якого існують відносини, та соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність) як зміст відносин [6, с. 16].

Суб'єктами суспільних відносин у зазначеній сфері виступають судді, спортсмени та організатори змагань, у тому числі і держава. У свою чергу, при встановленні сутності конкретних суспільних відносин слід визначити роль їх предмета, від характеристики якого вона й залежить. Усі суспільні відносини в залежності від особливостей їх предмета поділяються на дві групи – матеріальні і нематеріальні. Предметом матеріальних суспільних відносин можуть бути різного роду фізичні тіла, речі, а також сама людина. Предметом нематеріальних суспільних відносин є соціальні цінності, а також діяльність людей [7, с. 26]. Предметом аналізованих суспільних відносин є засновані на чинних правилах та основоположному спортивному принципі чесної та справедливої гри – спортивні змагання.

Соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність) як складовий елемент суспільних відносин

проявляє себе двояко: у діяльності суб'єктів та у вигляді позицій суб'єктів один до одного – у формі правового або соціального статусу громадян, у вигляді соціальних інститутів тощо. Незалежно від форми прояву соціальний зв'язок суб'єктів завжди опосередкований предметом відносин і визначає їх взаємне положення. Соціальний зв'язок виникає тільки в процесі та в результаті соціальної діяльності людей [8, с. 80]. Для з'ясування сутності соціального зв'язку необхідно встановити зміст діяльності (поведінки) суб'єктів відносин.

Сутність соціального зв'язку полягає не в соціальній можливості чи неможливості вести себе певним чином, не в соціальній можливості певного стану, як вважає М.Й. Коржанський, а в обов'язку взаємодіючих суб'єктів щодо певної поведінки, в якій зацікавлені як окремі особи, так і суспільство взагалі [9, с. 15]. Окрім цього, обов'язок вести себе певним чином закріплюється у відповідному законодавчому приписі.

На нашу думку, змістом суспільних відносин, що розглядаються, є права та обов'язки суб'єктів, які вони мають при підготовці та проведенні змагань, а також участі в них, що зафіксовані у відповідних нормативних джерелах.

Отже, виходячи з цього, можна зробити висновок, що вчинення такого злочину передусім руйнує заснований на певних нормативних приписах порядок професійної діяльності суддів, спортсменів та організаторів змагань, що підтверджує необхідність розташування статті в розділі КК України «Злочини у сфері службової та професійної діяльності».

Таким чином, родовим об'єктом підкупу учасників та організаторів спортивних змагань виступають суспільні відносини, які забезпечують правомірну діяльність державних органів, місцевого самоврядування, громадських формувань, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, осіб, що надають публічні послуги, а також їх авторитет і ділову репутацію.

Що стосується визначення безпосереднього об'єкта злочину, то російські фахівці, що розглядали цей аспект проблеми, теж не демонструють єдності в поглядах.

Так, одні, зокрема Б.В. Волженкін, Н.А. Лопашенко вказують, що підкуп учасників та організаторів професійних комерційних змагань посягає на суспільні відносини у сфері економічної діяльності [3, с. 270; 4, с. 190].

Не погоджується з таким підходом Б.М. Леонтьєв та С.В. Кузьмін. Так, перший вказує, що ним виступає нормальна діяльність організацій, пов'язаних з проведенням спортивних змагань та комерційних конкурсів, а також інтереси учасників та глядачів цих змагань та конкурсів [10, с. 307]. Інший вказує, що безпосереднім об'єктом такого злочину є суспільні відносини, що складаються в процесі діяльності організацій та осіб, що організують та проводять спортивні змагання [5, с. 72].

На нашу думку, вказані підходи російських фахівців до визначення безпосереднього об'єкта скла-

ду злочину принаймні створюють певні підстави для дискусії.

Зокрема, автори, що відносять вказаний злочин до категорії економічних, швидше за все керувалися визначенням професійного спорту, що надається ст. 2 Федерального закону про фізичну культуру та спорт у Російській федерації, де він визначається як різновид підприємницької діяльності, метою якої є задоволення інтересів професійних спортивних організацій, спортсменів, що обрали спорт як свою професію, та глядачів [11].

Дійсно, така точка зору, на перший погляд, має не тільки своє юридичне обґрунтування, але й практичне, оскільки сучасний спорт давно вже став сферою комерційних відносин. Як зазначають фахівці, однією з визначальних ознак спорту та технологій його реалізування є виражений комерційний характер, що передбачає наявність джерела фінансування та фінансової винагороди спортсменів [12].

В свою чергу, В.А. Кузьмін абсолютно правильно вказує на те, що діяльність суддів, спортсменів, організаторів змагань не має ознак економічної діяльності, оскільки остання пов'язана з виробництвом розподілом, обміном споживанням товарів та послуг. Її ж суб'єктами є громадяни, організації, що безпосередньо ведуть таку діяльність та є, при цьому, самостійними господарюючими суб'єктами. Названа вище категорія осіб при підготовці, проведенні та участі їх у змаганнях не виступає самостійними господарюючими суб'єктами [5, с. 73]. Доповнюючи цю думку, науковець абсолютно доречно зазначає, що професійний спорт – це комерційний напрям діяльності в спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку. При цьому діяльність у професійному спорті його суб'єктів полягає в підготовці та участі в спортивних змаганнях і є основним джерелом їх доходів, провадиться відповідно з Кодексом законів про працю України та інших нормативно-правових актів, а також статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій. Спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях або трудової угоди, де чітко вказується його заробітна платня за підготовку до спортивних змагань [5, с. 74].

Ми у свою чергу вважаємо, що вчинення «підкупу» безперечно тягне за собою спричинення шкоди як економічній, так і майновим інтересам суб'єктів правовідносин у цій сфері. Оскільки отримання незаконної винагороди учасником або організатором змагань тягне за собою: по-перше, майнові збитки для команди суперника, яка витратила багато коштів на підготовку до змагань і не отримала відповідні фінансові заохочення в разі позитивного результату від виступу. По-друге, організатори змагань суттєво «недоотримують» прибуток у результаті обізнаності населення про підкупність представників спорту,

оскільки з цієї причини неохоче відвідують спортивні заходи.

Але, не дивлячись на це, у результаті вчинення такого злочину передусім страждають ті суспільні відносини, які забезпечують засновану на законі діяльність представників сфери фізичної культури та спорту, про що свідчить проведений нами раніше структурний аналіз.

Таким чином, можна констатувати, що на сьогоднішній день сфера фізичної культури та спорту представляє собою дуже розвинену індустрію, яка охоплює діяльність мільйонів людей, тому займає важливе місце в структурі діяльності держави, а також комерційних та некомерційних організацій. Спортсмени, спортивні команди, клуби у всіх змаганнях, турнірах прагнуть досягти першості, що іноді, на жаль, супроводжується не лише правомірними, а й неправомірними діями. Тому, досить часто, вищезазначені правовідносини у сфері фізичної культури та спорту виступають підґрунтям для розвитку таких явищ, як корупція, зловживання службовим становищем, неефективне виконання професійних обов'язків. Це знаходить свій прояв у недовірі органам державної влади та окремим особам, що за своїми обов'язками покликані сприяти розвитку зазначених сфер у значній кількості населення, що в кінцевому випадку призводить до правового нігілізму та небажанні займатися фізичною культурою та спортом.

Проаналізувавши вітчизняний та закордонний досвід, а також здійснивши анкетування респондентів, залучених до фізкультурно-спортивного руху в Україні, ми дійшли висновку, що найчастіше в цій сфері суспільних відносин трапляються випадки підкупу спортсменів, спортивних суддів, тренерів та інших осіб, що врешті-решт проявляються в договірних матчах, умисному упередженому суддівстві тощо. Вказаний суб'єктний склад порушує відповідні приписи нормативних джерел, що стосуються належного виконання ними своїх професійних обов'язків, що дискредитує до них довіру населення громадян та відображається на послабленні розвитку фізичної культури та спорту в країні.

Виходячи з цього, погоджуючись за думкою В.А. Кузьміна, не є обґрунтованим визнання основним безпосереднім об'єктом такого злочину економічних відносин, оскільки такий підхід суперечить змісту злочину, зокрема його суспільній небезпеці. Окрім цього, поняття безпосереднього об'єкта повинно узгоджуватися із загальним поняттям об'єкта злочину та родовим об'єктом службових та професійних злочинів (родовим об'єктом). Безпосередній об'єкт злочину – це ті суспільні відносини, які прямо і безпосередньо охороняються конкретним складом злочину. Він конкретизує родовий об'єкт і логічно співвідноситься з ним як частина і ціле.

Висновки. Таким чином, родовим об'єктом злочину, що досліджується, виступають суспільні відносини, які забезпечують правомірну діяльність державних органів місцевого самоврядування, громадських формувань, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, осіб, що надають

публічні послуги, а також їх авторитет і ділову репутацію. У свою чергу, основним безпосереднім об'єктом складу злочину «Підкуп учасників та організаторів спортивних змагань» є суспільні відносини, що забезпечують заснований на законі порядок

службової та професійної діяльності такої категорії осіб, як передумова належного розвитку фізичної культури та спорту в країні, а додатковим безпосереднім об'єктом можуть виступати відносини у сфері власності та господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Уголовный кодекс РФ : по сост. на 25.02.2014 : нормативный документ. – М. : «Эксмо», 2014. – 176 с.
2. Кримінальний кодекс республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk9900275&p2>.
3. Волженикин Б.В. Экономические преступления / Б.В. Волженикин – СПб., 1999. – 312 с.
4. Лопашенко Н.А. Преступления в сфере экономической деятельности: понятие, система, проблемы квалификации и наказания / Н.А. Лопашенко. – Саратов. – 1997. – 256 с.
5. Кузьмин С.В. Уголовная ответственность за подкуп участников и организаторов профессиональных спортивных соревнований и зрелищных коммерческих конкурсов : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». – Москва, 2002. – 185 с.
6. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України / В.Я. Тацій – Х. : ВШ, 1994. – 340 с.
7. Глистин В.К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений (объект и квалификация преступлений) / В.К. Глистин – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1979. – 127 с.
8. Ткаченко Ю.Г. Методологические вопросы теории правоотношения / Ю.Г. Ткаченко. – М. : Юрид. лит., 1980. – 176 с.
9. Коржанский Н.И. Объект посягательства и квалификация преступлений / Н.И. Коржанский – Волгоград : Право, 1976. – 120 с.
10. Уголовное право Российской Федерации / Под редакцией Г.Н. Борзенкова, В.С. Комиссарова. – М. – 1997. – 307 с.
11. О физической культуре и спорте в Российской Федерации : Федеральный закон от 04.12.2007 № 329-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legis.ru/misc/doc/5305>.
12. Починкин А.В. Профессиональный коммерческий спорт в России: история и современность [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.sportedu.ru/Press/tpfk/2005N5/p14-18.htm>.

УДК 343.92

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ

INFLUENCE OF FAMILY IN FORMATION OF PERSON JUVENILES

Поляк В.Б.,

здобувач

*Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташица Національної академії правових наук України*

Статтю присвячено визначенню основних чинників, які негативно впливають на формування особи неповнолітнього злочинця в сім'ї за даними інтерв'ювання засуджених до позбавлення волі. Зосереджено увагу на питанні насильства та конфліктів у сім'ї. Розглянуто негативний вплив шкідливих звичок на формування особи неповнолітнього злочинця.

Ключові слова: неповнолітній, сім'я, особа злочинця, чинники формування особи злочинця, засуджені до позбавлення волі.

Статья посвящена определению основных факторов, которые негативно влияют на формирование личности несовершеннолетнего преступника в семье по данным интервьюирования осужденных. Акцентировано внимание на вопросе насилия и конфликтов в семье. Рассмотрено негативное влияние вредных привычек на формирование личности несовершеннолетнего преступника.

Ключевые слова: несовершеннолетний, семья, личность преступника, факторы формирования личности преступника, осужденные к лишению свободы.

The article is devoted to the definition of the main factors that adversely affect the formation of individual juveniles in the family, according to interviews sentenced to imprisonment. The emphasis on the issue of violence and conflict in the family. Are considered the negative impact of bad habits at the formation of individual juveniles.

Key words: juvenile, family, identity of offender, factors of forming personality of a criminal sentenced to imprisonment.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що формування особи будь-якої людини проходить декілька стадій, починаючи з дитинства, та триває не все життя, а лише період, необхідний для сприйняття відповідного комплексу норм, ролей, установлень. При цьому особливу роль відіграє так звана первинна соціалізація [1, с. 39–40] (первинний стан особистості

[2, с. 35]) у сім'ї, коли дитина несвідомо засвоює зразки та манеру поведінки, типові реакції дорослих на ті чи інші проблеми. Саме сім'я є первинним соціальним середовищем, в якому виникають конкретні життєві обставини, що формують особу людини взагалі. Тому злочинну поведінку вважають своєрідним наслідком первинної соціалізації [3]. Фахівці відзна-